

Стоян Райчевски /Бургас/
ТОПОНИМИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ ПО ЮЖНОТО ЧЕРНОМОРИЕ КАТО ИЗВОР ЗА
РАЗКРИВАНЕ НА АРХЕОЛОГИЧЕСКИ И КУЛТОВИ ОБЕКТИ В МИЧУРИНСКА
ОБЩИНА /БИВША ВАСИЛИКОВСКА ОКОЛИЯ/

Територията на Южното Българско Черноморие обхваща бивша Анхилска, Бургаска и Василиковска околия. Системни проучвания на топонимите в посочените бивши околии и днешни общини досега не са извършвани. Проф. Ив. Гълъбов през 1955 г. е изследвал топонимията само на с. Българи, Кости и Кондово от община Мичурин.¹ Отделни местносни, водни или селищни имена от обсега на Южното Българско Черноморие често са коментирани от наши и чужди автори във връзка с историческата география или при опит да се дири темен тракийски или друг произход.

През периода 1970–1985 г. извърших цялостно топонимично проучване на трите гореспоменати околии. В това съобщение ще се постарая да представя топонимията в бивша Василковска като извор за откриване на археологически обекти и култови места. Околията включва най-важните наши селища по черноморското крайбрежие: Резово, Синеморец, Ахтопол, Варвара, Мичурин, Лозенец, Китен, Приморско, Велека, Фазаново, Изгрев, Българи, Писменово, Кости и Бродилово.

Поради интензивни търговски и културни контакти, осъществявани през различни епохи с целия Черноморски басейн, с Мала Азия и със Средиземноморието,² оронимията и хидронимията по крайбрежната черноморска ивица съдържат разнородни по произход топоними: гръцки, славянски, романски и др. Има случаи, когато един и същ обект носи по две и три наименования в зависимост от езиковата среда, в която са възниквали, но с едно и също значение, например Черна вода – Карасу – Мавро неро, име на рекичка в залива на гр. Мичурин. Топонимията в планинската част на територията обаче е изцяло под влиянието на местния източнорупски говор.³

Малка част от корпуса на топонимите във Василиковска околия, наброяващ около 5 000 названия на местности, може да послужи за изворов материал за културноисторически проучвания, и по-конкретно за разкриване на археологически обекти и култови места в околията.

I. Крепости, укрепителни съоръжения и изчезнали селища

Вълчаново калѐ - височина СИ от Приморско; Голям Кастрѝч - дол ЮИ 7 км от Синеморец; Горен Хаджиѝрт - мест. СЗ 2 от Писменово; Градището - височ. СИ от Българи; Делирашевско калѐ - височ. СЗ от Примор.; Долен Хаджиѝрт - СЗ 2 от Писменово; Драгсанско калѐ - височ. И 6 от Бродилово; Дуварлъка, СЗ 6 от Резово; Дуварлъците - мест. СЗ 1,2 от Резово; Калебаѝр - височ. СИ от Примор.; Кале бурун - височ. СИ от Приморско; Калето - 1/ височ. ЮЗ 3 км от Бродилово; 2/СЗ 5 от Примор. ; 3/ край морския бряг, И от Ахтопол; 4/ височ. С от Писменово; 5/ височ. С 5 от Българи; 6/ височ., ЮЗ 5,5 км Велика; 7/ височ. до Фазаново; Кара хисар - при Писменово; Каратопрѝшки ѝрт - 3 от Китен; Кастрѝч - височ. нос от Резово; Кастрѝчите - вк. Голям и Малък Кастрѝч; Кастрѝс - мест. при Ахтопол; Малък Кастрѝч - дол Ю 7 км от Синеморец; Палихѝрата - 1/ ЮЗ 4,5 Ахтопол; 2/ мест. край Изгрев; Палихѝрово дере, Палихѝрски дол - 4,5 ЮИ от Ахтопол; Резовски ѝрт - мест. Ю от Синеморец; Салихѝрски ѝрт - 3 от Приморско; Старият ѝрт - Ю от Фазаново; Старо сѐлище - мест. СИ 7, Кондолово; Тогастрѝци - при Резово; Ченгѝрско калѐ - височ. СИ от Приморско, вк. Вълчаново калѐ; Ўртенско дере, Ўртен, Ўртище и др.

II. Местности с древен рудодобив и металургия

Бакѝра, С 2,5 , Резово; Бакѝрите, СЗ 1,5 , Резово; Златният извор - СЗ 2, Мичурин; Златцето - СЗ 4, Резово; Манѝра - ЮЗ 8, Кости; Римските пропади - при Бродилово; Рудиво - ЮЗ 12, Кости; Рупите - 1/ СЗ 2, Българи; 2/ ЮИ 2,5, Кондолово; Стурѝтите - 1/ СЗ 2, Българи; 2/ И 4, Кондолово; СЗ 5, Резово

III. Изчезнали пристани и скѐли

Адалиман/Атлиман - залив при Приморско; Ахтополската скѐли - залив край Ахтопол; Барварската скѐли - при Барвара; Васѝликовската скѐли - залив ЮИ от Мичурин; Ембелецката скѐли - при Лозенец; Каландѝанската скѐли - ЮИ от Синеморец; Карагаѝчката скѐли - залив И от Фазаново; Киприѝската скѐли - И от Приморско; Лимнос - залив край Мичурин; Резовската скѐли, Царевската скѐли и Урдовѝзовската скѐли

IV. Стари пътища сочат названията: Голѝбият калдѝрѝмски път - С 8, Кондолово; Калдѝрѝмѝт при Кондолово, Българи и Резово; Калдѝрѝмски гечѝт - С 3,5, Приморско и др.

V. Антични некрополи маркират названията

Голѝмото тѐпѐ, СЗ 4, Лозенец; Еленето - мест. при Изгрев⁴;

Еленско гробе - 1/ С 3, Приморско; 2/ С 0,1, Изгрев; 3/ мест. И от Велика; Величката тумба - край Фазаново; Тумбата - ЮИ 7 от Фазаново; 2/ С 0,5, Синеморец; Тумбите - СЗ 0,8, Фазаново; С 5,2 от Резово и др.

VI. Мегалитни паметници и култови места

Апостол таш - мест. С от Приморско; Дикили таш 'побит камък', СЗ 3 км от Приморско; Забит камък - С 1, Приморско; Змейова дупка - при Приморско; Змейова къда, Змейовите къщи при Приморско

В това съобщение не са включени топонимите, свързани с християнския култ, тъй като те ще бъдат обект на друго проучване.

БЕЛЕЖКИ

¹ Гълъбов, Ив. Принос към изучаването на странджанската топонимия.

- Странджанска експедиция. С., 1956, 73-93. Аянов, Г. Странджа.

С., 1938. Райчински С. Топонимични свидетелства за рудодобива и металодобива в Странджа през античността и средновековието. -

Странджанско-Сакарски сборник, т. IV, кн. 6, С., 1986.

² Всички селища са посетени от автора, направени са анкети за топонимите с възрастни информатори и са прегледани наличните емлячни регистри и други архивни материали.

³ Стойков, Ст. Странджанският говор. - Българска диалектология.

Проучвания и материали. С., 1962, 13-164. Райчевски, С. Рупи-

те в Странджа. - Родопи, 1968, кн. 10, 16-19.

⁴ Според митологията в Странджанския край това са огромни хора, живели в много стари времена. С топонимите Еленето, Еленското гробе, Еленското село се означават обикновено стари некрополи-гробница.